

«ТАСДИҚЛАЙМАН»

**Аму-Бухоро машина каналидан
фойдаланиш бошқармаси бошлиғи**

Р.М.Останов

« _____ » « _____ » 2022 йил

ТЕХНИК ШАРТ

**“Шўрланган ерларда сув тежамкор шўр ювиш
технологияларини яратиш ҳамда шўр ювиш
муддатлари ва меъёрларини илмий асослаш”**

мавзусидаги илмий-тадқиқот, тажриба конструкторлик иши

«Шўрланган ерларда сув тежамкор шўр ювиш технологияларини яратиш ҳамда шўр ювиш муддатлари ва меёрларини илмий асослаш» мавзусида амалий тадқиқот ишини бажариш бўйича

ТАҚВИМИЙ РЕЖА

№	Босқичлар номланиши	Босқичлар қиймати м. сўм	Ишларни бажариш муддатлари		Бажарувчилар Ф.И.Ш., лавозими, илмий даражаси
			бошланиши	тугаши	
I	Мавзу бўйича бажариладиган ишлар билан танишиш ва таҳлил қилиш. Тажриба даласини танлаш ҳамда тупрок механик таркиби, сув-физик хоссаларини аниқлаш. «Биосольвент» бирикмасини қўллаб, шўр ювиш технологиясини ишлаб чиқиш бўйича дала тажрибаларини ўтказишга тажриба участкасини тайёрлаш ҳамда шўр ювиш ишларини олиб бориш.	-	03.01.22	30.03.22	қ.х.ф.д., проф. М.Хамидов, қ.х.ф.ф.д., в.б. доц. К.Хамраев, қ.х.ф.д., в.б. проф. У.Жўраев, қ.х.ф.ф.д., в.б. доц. З.Қодиров, асс. Л.Исаева, ст. ўқт. Ф.Шарифов, ст. ўқт. Р.Темиров
II	Агротехник тадбирларни амалга ошириш. Ғўза етиштиришда «Сперсаль» мелиорантини қўллаб, «шўр ювувчи суғориш тартиби»ни ишлаб чиқиш бўйича дала тажрибаларини ўтказиш.	35 770	01.04.22	30.06.22	қ.х.ф.д., проф. М.Хамидов, қ.х.ф.ф.д., в.б. доц. К.Хамраев, қ.х.ф.д., в.б. проф. У.Жўраев, қ.х.ф.ф.д., в.б. доц. З.Қодиров, асс. Л.Исаева, ст. ўқт. Ф.Шарифов, ст. ўқт. Р.Темиров
III	Ғўза етиштиришда «Сперсаль» бирикмасини қўллаб, «шўр ювувчи суғориш тартиби»ни ишлаб чиқиш бўйича дала тажрибаларини ўтказиш. Олинган маълумотларни таҳлил қилиш.	49 160	01.07.22	30.09.22	қ.х.ф.д., проф. М.Хамидов, қ.х.ф.ф.д., в.б. доц. К.Хамраев, қ.х.ф.д., в.б. проф. У.Жўраев, қ.х.ф.ф.д., в.б. доц. З.Қодиров, асс. Л.Исаева, ст. ўқт. Ф.Шарифов, ст. ўқт. Р.Темиров
IV	Вегетациядан сўнг лабораторияда ўрта ва кучли даражада шўрланган тупроқлар намуналарида махсус идиш (сосуд) ларда Биосольвент бирикмасини қўллаш меёрларини аниқлаш Олинган маълумотлар таҳлили асосида йиллик хисоботни тайёрлаш. Илмий натижалар юзасидан хулосалар ва тавсиялар ишлаб чиқиш. Мақолалар нашр этиш.	35 070	01.10.22	15.12.22	қ.х.ф.д., проф. М.Хамидов, қ.х.ф.ф.д., в.б. доц. К.Хамраев, қ.х.ф.д., в.б. проф. У.Жўраев, қ.х.ф.ф.д., в.б. доц. З.Қодиров, асс. Л.Исаева, ст. ўқт. Ф.Шарифов, ст. ўқт. Р.Темиров

Маъсул ходим:

Текширди:

С.Маликов

А.Жўраев

**«Шўрланган ерларда сув тежамкор шўр ювиш технологияларини яратиш ҳамда шўр ювиш
муддатлари ва меъёрларини илмий асослаш» мавзусида
тадқиқот иши олиб боришни мақсадга мувофиқлигининг**

ТЕХНИК – ИҚТИСОДИЙ АСОСНОМАСИ

1. Мавзунинг долзарблиги:

Республикамизда кейинги йилларда суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш борасида кенг қамровли ислохотлар олиб борилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 10 июлдаги ПФ-6024-сон «Ўзбекистон Республикаси сув хўжалигини ривожлантиришнинг 2020–2030 йилларга мўлжалланган концепцияси тўғрисида»ги Фармони ва 2021 йил 24 февралдаги ПҚ-5005-сон «Ўзбекистон Республикасида сув ресурсларини бошқариш ва ирригация секторини ривожлантиришнинг 2021-2023 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида»ги Қарорида белгиланган вазифаларни амалга оширилиши бунинг далилидир.

Шунга қарамай, сувни тежайдиган суғориш ва лазерли ер текислаш технологиялари жорий қилинган майдонларда ерларни шўр ювишга тайёрлаш ва шўр ювиш ишларини амалга ошириш юзасидан хорижий тажрибаларни ўрганиш, янги илмий-тадқиқот ишларини йўлга қўйиш соҳа талабларидан ортда қолмоқда. Қишлоқ хўжалиги экинларини етиштиришда ерларнинг шўрини ювиш, мелиоратив ҳолатини яхшилаш, сувдан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, бу борадаги илмий-тадқиқот ишларини ривожлантириш ва илмий ишланмаларни амалиётга жорий қилиш ҳамда шўр ювиш ишларини такомиллаштириш мақсадида 2021 йил 8 апрелда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 190-сонли “Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларнинг шўрини ювиш ишларини ташкил этиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” ги Қарорида маълум вазифалар белгиланган. Бухоро вилоятининг шўрланган ўтлоқи аллювиал тупроқлари шароитида ғўза етиштиришда «Сперсаль» мелиорантини қўллаш орқали, «шўр ювувчи суғориш тартиби»ни ва Биосольвент бирикмасини далада ҳамда лаборатория шароитида қўллаш орқали, инновацион шўр ювиш технологиясини ишлаб чиқиш натижасида тупроқда туз тўпланишини камайтириш, шўр ювишда сув ресурсларини тежаш ҳамда ғўзадан юқори ва сифатли ҳосил олиш ушбу вазифаларни бажаришга муайян даражада хизмат қилади.

2. Ишнинг мақсад ва вазифалари.

Тадқиқотларнинг мақсади: Бухоро вилоятининг лазер ускунали ер текислагичлар билан текисланган, ўтлоқи аллювиал, шўрланган, механик таркибига кўра ўрта қумоқ тупроқлари шароитида ғўза етиштиришда «Сперсаль» мелиорантини қўллаб, «шўр ювувчи суғориш тартиби»ни ва Биосольвент бирикмасини тажриба майдонида кучсиз шўрланган тупроқларда турли меъёрларда ҳамда лаборатория шароитида махсус идиш (сосуд) ларда ўрта ва кучли даражада шўрланган тупроқларда турли хил меъёрларда қўллаб, сув тежамкор шўр ювиш технологиясини яратиш ҳамда шўр ювиш муддатлари ва меъёрларини илмий асослаш бўйича илмий хулосалар асосида аниқ тавсиялар ишлаб чиқишдан иборат.

Тадқиқотнинг вазифалари:

тажриба даласининг тупроқ шароитлари (тури, механик таркиби ва сув-физик хоссалари) ни аниқлаш;

вегетация даврида суғоришдан олдин тупроққа «Сперсаль» мелиорантини қўллаб, «шўр ювувчи суғориш тартиби»ни қўллаш;

«Сперсаль» биологик бирикмасини қўллаб, ғўзани «шўр ювувчи суғориш тартиби»ни тупроқнинг туз режимида таъсирини баҳолаш;

«Сперсаль» биологик бирикмасини қўллаб, ғўзани «шўр ювувчи суғориш тартиби»ни ғўзанинг ўсиши, ривожланиши ва ҳосилдорлигига таъсирини аниқлаш;

тажриба даласида кучсиз даражада шўрланган тупроқ шўрини Биосольвент бирикмаси асосида ювиш технологиясини ишлаб чиқиш ҳамда Биосольвент бирикмасини қўллаш меъёрларини, шўр ювиш муддатлари ва меъёрларини аниқлаш;

лаборатория шароитида ўрта ва кучли даражада шўрланган тупроқлар шароитида Биосольвент бирикмасини қўллаш меъёрларини ишлаб чиқиш;

«Сперсаль» биологик бирикмасини қўллаб, ғўзани «шўр ювувчи суғориш тартиби» ва тупроқ шўрини Биосольвент бирикмаси асосида ювилган даланинг сув ва туз балансини аниқлаш;

«Сперсаль» мелиорантини қўллаб, ғўзани «шўр ювувчи суғориш тартиби» ва тупроқ шўрини «Биосольвент» биологик бирикмаси асосида ювишнинг иқтисодий самарадорлигини аниқлаш;

Шўрланган ерларда сув тежамкор шўр ювиш технологияларини яратиш ҳамда шўр ювиш муддатлари ва меъёрларини илмий асослаш бўйича аниқ тавсиялар ишлаб чиқиш.

3. Асосий техник-иқтисодий кўрсаткичлар:

«Сперсаль» бирикмасини қўллаб, ишлаб чиқилган ғўзани «шўр ювувчи суғориш тартиби» ҳамда «Биосольвент» биологик бирикмасини қўллаш орқали ишлаб чиқилган сув тежамкор шўр ювиш технологиясини жорий этиш натижасида вегетация даврида тупроқда тузларнинг реставрациясини камайиши, тупроқдаги тузларнинг сифатли ювилиши муносабати билан мақбул мелиоратив режимни таъминланиши ғўзанинг ҳосилдорлигини 25-30 фоизга ошишига ва бир мавсумда дарё сувларини 35 фоизгача иқтисод қилиш имконини яратади.

4. Жорий қилинадиган объект ва эришиладиган натижалар:

Ишлаб чиқилган сув тежамкор технология Бухоро вилоятининг лазер ускунали ер текислагичлар билан текисланган, ўтлоқи-аллювиал, турли даражада шўрланган тупроқлари шароитида жорий этилади ҳамда:

-вегетация даврида «Сперсаль» мелиорантини қўллаб, мақбул мелиоратив режимни таъминловчи илмий асосланган «шўр ювувчи суғориш тартиби» ғўза вегетацияси даврида тупроқдаги туз тўпланишини камайтиради ҳамда ғўзанинг ўсиши ва ривожланиши учун мақбул мелиоратив режим таъминланади;

-новегетация даврида тупроқ шўрини ювишда «Биосольвент» биологик бирикмасини тупроқ шўрланиши даражасиги мос мақбул меъёрларда қўллаш орқали шўр ювиш самарадорлигининг ошишга эришилади.

Натижада, бир мавсумда суғориш ва шўр ювишга сарфланадиган сув ресурслари 35 фоизгача иқтисод қилинади, тупроқ тузларининг сифатли ювилиши ва вегетация давридаги мақбул яратилган мелиоратив режим ҳисобига ғўзанинг ҳосилдорлиги 25-30 фоизга ошади.

5. Тарғибот усули:

Илмий-тадқиқот ишлари натижалари нуфузли халқаро журналларда, илмий-амалий анжуманларда ва ЎзР ОАК рўйхатига киритилган илмий журналларда ҳамда Scopus маълумотлар базасида индексацияланган журналлар, конференцияларда нашр этилади.